

роботі. Важливу роль у цьому відіграють підтримка на всіх рівнях, індивідуальні консультації та використання технологій, що значно розширюють можливості для інтеграції ВПО в нове соціальне середовище. Цей напрямок потребує подальших досліджень, щоб удосконалити програми допомоги і враховувати найкращі міжнародні практики.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 20.10.2014 р. № 1706-VII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1706-18>.
2. Наказ міністерства соціальної політики Про порядок організації мультидисциплінарного підходу з надання соціальних послуг у територіальному центрі соціального обслуговування (надання соціальних послуг) від 26.12.2011 № 568. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0354-12#Text>
3. Керівні принципи з питань внутрішнього переміщення. Агентство ООН у справах біженців, 1998. URL: <https://www.ohchr.org/Documents/Issues/IPPersons/GPUkrainian.pdf>.
4. Спільнота в умовах воєнного конфлікту: психологічні стратегії адаптації : колективна монографія / Коробка Л., Васютинський В., Вінков В. та ін. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2019. С. 26–28.
5. Васютинський В. О. Індивідуальні і колективні стратегії адаптації мешканців міських громад до життя в період воєнного конфлікту // *Проблеми політичної психології* : зб. наук. праць. К. : Міленіум, 2017. Вип. 5 (19). С. 43–52.

*Анастасія Кривульчак,
здобувачка другого рівня вищої освіти
спеціальність 231 Соціальна робота,
ОПП «Соціальна робота. Соціальна педагогіка. Практична психологія»
ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка» (м. Полтава)*

Науковий керівник: **Катерина Ігнатенко,**
*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри соціальної роботи
ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка» (м. Полтава)*

ЗМІСТ, ФОРМИ ТА МЕТОДИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ВРАЗЛИВИМИ СІМ'ЯМИ

Постановка проблеми. Відповідно до чинного законодавства України, сім'я розглядається як первинний і ключовий осередок суспільства. Вона складається з осіб, які спільно проживають, ведуть спільний побут та мають взаємні права й обов'язки. Навіть за умов тимчасової розлуки подружжя, спричиненої навчанням, роботою,

лікуванням, доглядом за родичами або іншими поважними причинами, їхній статус сім'ї зберігається. Міжнародний досвід соціальної роботи наголошує, що основним завданням соціальних працівників є створення умов для збереження сім'ї як середовища, необхідного для гармонійного розвитку дитини. Життя та розвиток дитини поза сім'єю вважається неможливим, адже саме батьки мають забезпечувати атмосферу щастя, любові й розуміння. Це положення є центральним у Конвенції ООН про права дитини, де підкреслюється важливість розбудови системи соціальної підтримки, яка б гарантувала дітям право на сім'ю поряд із іншими базовими правами [5, с. 11].

Виклад основного матеріалу. Новий формат соціальної роботи із вразливими сім'ями з дітьми повинен бути спрямований не на боротьбу з наслідками поширення тих чи інших негативних чинників, а на забезпечення їх потреб, профілактику сімейного неблагополуччя. Існує три групи факторів, наявність яких за несвоєчасного втручання призводять до виникнення складних життєвих обставин, які сім'я не в змозі самотійно подолати:

1. Кризові явища в соціально-економічній сфері (значне зниження життєвого рівня, зростання бідності сімей та погіршення умов утримання дітей; скорочення соціальної інфраструктури дитинства і різке зниження рівня соціальних гарантій для дітей та сімей; невирішені житлові проблеми; вплив асоціальних груп у мікросередовищі життєдіяльності сім'ї/дитини).

2. Психолого-педагогічні фактори (проблеми, пов'язані з внутрішньо-сімейними стосунками і вихованням дітей у сім'ї: самоусунення батьків від виховання, нехтування потребами дітей, відчуження поколінь тощо).

3. Фактори біологічного характеру (фізичні або психічні хвороби батьків, різні форми залежності у батьків, погана спадковість у дітей, наявність у сім'ї дітей з інвалідністю тощо) [5, с. 20].

Соціальна робота з сім'ями може включати різні форми і методи, спрямовані на підтримку, консультування та допомогу.

Форми соціальної роботи, найбільш поширені у роботі з сім'ями: 1) індивідуальна консультація: фахівець з соціальної роботи може проводити індивідуальні зустрічі з членами сім'ї, щоб визначити їхні потреби, проблеми та цілі. Під час цих консультацій надаються поради та підтримка щодо розв'язання особистих проблем;

2) групова робота: фахівець з соціальної роботи може організовувати групові сесії для сімей, які перебувають у схожих ситуаціях. Групи можуть надавати можливість обміну досвідом, взаємною підтримкою та інформування щодо можливостей вирішення сімейних проблем;

3) сімейна терапія: використовується для роботи зі всією сім'єю, спрямований на вирішення конфліктів та покращення комунікації між членами сім'ї;

4)соціальна реабілітація: спрямована на допомогу сім'ям щодо відновлення їхніх навичок самостійного функціонування. Це може включати навчання батьківству, фінансової грамотності, допомога у пошуку роботи тощо;

5)соціальна підтримка: фахівці з соціальної роботи можуть надавати практичну допомогу сім'ям у вирішенні конкретних питань, таких як покращення житлових умов, отримання медичної допомоги, соціальних послуг тощо;

6)лобіювання і захист прав: фахівець з соціальної роботи можуть допомагати сім'ям у взаємодії з іншими службами та установами, лобіювати їхні права і інтереси, забезпечувати доступ до необхідних ресурсів;

7)просвітництво та інформування: різні форми навчання та інформування сімей з метою підвищення їхньої свідомості і знань щодо питань, які стосуються сімейного життя, виховання дітей, психології тощо [2, с. 229].

Основним методом роботи з вразливими сім'ями у сфері соціальної роботи є метод ведення випадку (casework), що базується на індивідуальному підході до планування та надання соціальної допомоги і підтримки. Традиційно метод casework передбачає підтримку, яка надається окремим особам або невеликим групам у їхньому сімейному середовищі, а також забезпечення ефективної організації процесу ведення випадку [4, с. 224].

Вперше цей термін був описаний Мері Річмонд у праці «Соціальні діагнози», де авторка запропонувала два основних методи роботи:

- прямиий вплив – безпосередня робота з отримувачем послуг, спрямована на покращення його особистісних якостей, знань, умінь і навичок, що сприяють адаптації до соціальних умов;
- непрямиий вплив – активізація соціального оточення клієнта для покращення його життєвих умов.

Поєднання цих підходів дозволяє максимально ефективно працювати з конкретною життєвою ситуацією клієнта, яка негативно впливає на його стан або задоволення потреб.

На сьогодні ведення випадку є ключовою технологією соціальної роботи, спрямованою на вирішення психологічних, міжособистісних, соціальних та інших проблем. Ця технологія базується на встановленні взаємодії між соціальним працівником, сім'єю (або особою, яка потребує допомоги) та її соціальним оточенням. Ведення випадку розглядається як інтегративна технологія, що охоплює такі елементи, як оцінка потреб, раннє втручання, кризова допомога, організація та надання послуг [5, с. 29]. Послуга сімейного патронату- ще одна із форм роботи із вразливими сім'ями. Для України послуга сімейного патронату є новою. Експериментально вона була відпрацьована МБО «Партнерство «Кожній дитині» у співпраці з громадами міст Київ, Бровари та Біла Церква. Саме їх досвід став підґрунтям для законодавчого

врегулювання патронату над дітьми через внесення змін до Сімейного кодексу України [1].

Висновок. Зауважимо, що форми соціальної роботи визначаються відповідно до конкретних обставин, потреб і ресурсів родини. Соціальний працівник обирає найбільш ефективні методи та підходи для кожної окремої сім'ї. Успіх роботи з сім'єю залежить від зацікавленості та активної взаємодії соціального працівника з її членами, а також від підтримки близького оточення родини. Тому одним із головних завдань спеціаліста, особливо на початкових етапах співпраці, є стимулювання мотивації членів сім'ї, які опинилися у складних життєвих обставинах, до спільної та ефективної роботи над вирішенням їхніх проблем.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до деяких законів України щодо посилення соціального захисту дітей та підтримки сімей з дітьми: Закон України від 26.01.2016 р. № 936-VIII. ВВР. 2016. № 10. ст. 99.

2. Пеша І. В, Галайдюк В. В., Сопівник І. В., Кошук О. Б. Соціальна робота з сім'ями, дітьми та молоддю. Навчальний посібник. Київ: Компринт, 2023. 449 с.

3. Сімейний кодекс України. Закон від 10.01.2002 № 2947-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>.

4. Соціальна робота: в 3 ч. Ч. 2. : Теорії та методи соціальної роботи / А. Бойко, Н. Бондаренко, О. Брижовата та ін.; ред: Т. Семигіна, І. Грига. К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2004. 226 с.

5. Соціальна робота з вразливими сім'ями та дітьми : посіб. у 2-х ч.; Ч. І. Сучасні орієнтири та ключові технології / З. П. Кияниця, Ж. В. Петрочко. К. : ОБНОВА КОМПАНІ, 2017. 256 с.

Віктор Ординович,

*здобувач третього рівня вищої освіти,
спеціальність 231 Соціальна робота,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка*

Науковий керівник: Ганна Слосанська,
*доктор педагогічних наук, професор, завідувач
кафедри спеціальної та інклюзивної освіти,
Тернопільський національний педагогічний
Університет імені Володимира Гнатюка*

ПРОФЕСІЙНА АДАПТАЦІЯ ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ ПРИ ПЕРЕХОДІ ВІД ВІЙСЬКОВОГО ДО ЦИВІЛЬНОГО ЖИТТЯ ЯК ВАЖЛИВА СОЦІАЛЬНА ПРОБЛЕМА

Постановка проблеми у загальному вигляді. Проблема реінтеграції ветеранів/ветеранок війни (надалі у статті послуговуватимемося тільки поняттям